

מעקב הומניטרי

ספטמבר 2009

סקירה כללית

בדרך מהגדה המערבית לתפילות יום הששי במסגד אל אקצא בירושלים
מחסום קלנדיה. צולם על ידי פטריק צול

רוב הפצועים הפלסטינים נפגעו בהתקפה שבוצעה כנקמה על הסרת מאחז אחד בידי כוחות ישראליים, מאחז אשר ניבנה מחדש לאחר מכן. ברצועת עזה, הרגו הכוחות הישראליים שמונה פלסטינים ופצעו 18 נוספים. מרבית הנפגעים ברצועה, החודש, נפגעו כתוצאה מתקיפות אוויר ישראליות אשר לראשונה מאז תום מתקפת 'עופרת יצוקה', כללו

ארועי חודש ספטמבר שופכים אור על מספר סוגיות מעוררות דאגה בנושא הגנה על אזרחים, ומדגישים את שבריריות המצב בשטח הפלסטיני הכבוש (שפ"כ). בחלוף מספר חודשים של שקט יחסי בשפ"כ, חלה הסלמה פתאומית באלימות הישראלית-פלסטינית ונרשמה עליה במספר הנפגעים, בעיקר כתוצאה מהעימותים בירושלים המזרחית והאלימות הגוברת מצד מתנחלים.

בגדה המערבית, פרצו עימותים בעיר העתיקה בירושלים, כאשר פלסטינים ניסו למנוע מקבוצת ישראלים, המלווה בכוחות ביטחון ישראליים, לבקר במתחם מסגד אל אקצא; העימותים התרחבו במהרה לאזורים אחרים בעיר וכתוצאה מכך נפצעו 38 פלסטינים ו-18 אנשי כוחות הביטחון הישראליים. באזורים אחרים בגדה המערבית תקפו מתנחלים ישראלים תושבים פלסטינים והסבו נזק לרכושם, והתקפות אלה הסתיימו בפציעתם של 21 פלסטינים;

נושאים בהם עוסק גיליון זה:

הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית: ההתנגשויות בירושלים המזרחית הביאו לידי עליה חדה במספר הפצועים הפלסטינים והישראלים • עליה במספר הנפגעים הפלסטינים מאלימות מתנחלים • עיכוב בהגשת סיוע הומניטרי עקב מחסור במים בנקודות המילוי • מסיק הזיתים וסוגיות גישה • נמנעה הגישה לתפילות יום הששי בירושלים המזרחית מרוב הפלסטינים המוסלמים תושבי השטחים הכבושים • עדכון בנושא הגישה לאדמות חקלאיות באזור בידו • לא בוצעו הריסות מבנים בירושלים המזרחית ובשטח C ואולם, נרשמו מספר התפתחויות משפטיות מדאיגות • הושק מיזם חדש להענקת מלווים לנשים פליטות • גישה הומניטרית בגדה המערבית

רצועת עזה: עליה משמעותית במספר הנפגעים הפלסטינים • המצור על עזה: שפל חדש נרשם במספר המטענים שיובאו לרצועה • חשש בנושא מצב תשתיות המים והתברואה ומקורות המים • תנועה מוגבלת אל ומהרצועה • אירגונים בינלאומיים לא ממשלתיים מתמודדים עם הגבלות ברצועת עזה • מדיניות חדשה מונעת מאירגוני זכויות אדם ישראליים להתערב לטובת פלסטינים

נושאים המתייחסים לשפ"כ כולו: משלחת הבדיקה מטעם האו"ם בדבר הסכסוך בעזה • דוח גולדסטון שופך אור על פגיעותם של ילדים בשפ"כ • קרן לסיוע חרום הומניטרי (HRF)

גם תקיפת חמושים פלסטינים, לכאורה, אשר נסעו בכלי רכב. על ההרוגים בחודש זה נמנה ילד בן 14 שנהרג בעת שעשה דרכו לצד בני משפחתו בכיוון הגבול עם ישראל, במרחק שמעל ל-600 מטר מגדר הגבול.

במהלך החודש, מנעו הגבלות גישה לירושלים מרוב האוכלוסייה הפלסטינית המוסלמית בשפ"כ מלהשתתף בתפילות יום הששי במסגד אל אקצא, וזאת במהלך חודש הרמדאן (22 באוגוסט-19 בספטמבר), תוך פגיעה בזכותם לחופש דת. היערכות לקיחה במחסומים הישראליים, לאורך הגדר המפרידה בין ירושלים המזרחית והגדה המערבית, הביאה לידי היווצרות תורים ארוכים ולצפיפות יתר במעברים.

למרות שבחודש ספטמבר נרשם שיפור מסוים בתנועה הפלסטינית, וזאת בעיקבות הסרת 41 מכשולים (בעיקר ערמות עפר) על ידי הרשויות הישראליות, הרי שהגבלות גישה ותנועה אחרות, המוטלות על ידי ישראל, ממשיכות למנוע שימוש או פיתוח פלסטיני באזורים נרחבים בגדה המערבית (בעיקר בשטח C). מרבית האזורים המוגבלים שוכנים בבקעת הירדן, לשם מוגבלת הגישה באמצעות ארבעה מחסומים. ההגבלות באחד ממחסומים אלה הוטלו מחדש בחודש ספטמבר, זמן קצר לאחר הסרתן.

ברצועת עזה, בעיקבות צימצום ימי העבודה במעבר כרם שלום מאז יולי 2009 וסגירת המעבר לרגל החגים המוסלמיים והיהודיים שחלו בחודש זה, נרשמה בחודש ספטמבר כניסת המספר הנמוך ביותר של מטענים מאז דצמבר 2008. המחסור

בסחורות יבוא חיוניות, כולל חומרי גלם, בד בבד עם האיסור הנמשך על היצוא, ממשיכים לעכב את ההתאוששות הכלכלית, והדבר תורם להיווצרות 40 אחוזי אבטלה בקרב כוח העבודה העזתי. למרות שסחורות רבות זמינות בשווקי הרצועה, כתוצאה מיבואן דרך המנהרות שבגבול רפיח-מצרים, מרביתן יקרות מדי והאוכלוסייה איננה יכולה להרשות לעצמה לרכוש אותן. האיסור המוטל על יבוא חומרי בנייה מונע את שיקום אלפי הבתים שנהרסו או ניזוקו במהלך המתקפה הצבאית האחרונה. עם התקרבות החורף, גובר החשש לגורלן של משפחות המתגוררות בבתים שניזוקו; כמו כן, גשמים כבדים, מחסור בחשמל ותפקוד לקוי של המשאבות, עלולים להביא להצפת מתקני הטיפול בשפכים, תוך גרימת נזקים משמעותיים לרכוש הסמוך למתקנים אלה, כמו גם לזיהום מקורות המים.

במהלך חודש ספטמבר פרסמה משלחת הבדיקה מטעם האו"ם בדבר הסכסוך בעזה את הדוח שלה, אשר לפיו נמצאו ראיות להפרות חמורות של חוק זכויות האדם הבינלאומי ושל החוק ההומניטרי הבינלאומי, לרבות פעולות המגיעות לכדי פשעי מלחמה. המשלחת הפצירה ברשויות הנוגעות בדבר לפתוח בחקירות עצמאיות ובלתי תלויות, העולות בקנה אחד עם סטנדרטים בינלאומיים ביחס להאשמות, לכאורה, להפרות חמורות של חוק זכויות האדם הבינלאומי והחוק ההומניטרי הבינלאומי. בסיכום הדוח נאמר כי "המשלחת משוכנעת שצדק וכיבוד שלטון החוק מהווים את הבסיס ההכרחי לשלום. המצב המתמשך של פטור מעונש יצר משבר צדק בשפ"כ, דבר המחייב פעולה". ב-16 באוקטובר, אימצה מועצת זכויות האדם של האו"ם החלטה המאשרת את הדוח ואת המלצותיו.

בעקבות התקרית, יידו פלסטינים אבנים באזור הכפר.

מרבית מקרי הפציעה בקרב פלסטינים, וכל אלו שבקרב הישראלים, התרחשו במהלך יום אחד בחודש ספטמבר: 38 פלסטינים ו-18 אנשי כוחות הביטחון הישראלים נפצעו ב-27 בספטמבר במהלך עימותים שפרצו במתחם מסגד אל אקסא שבירושלים העתיקה, לאחר שפלסטינים ניסו למנוע מקבוצת ישראלים לבקר במתחם, ובמהלך התנגשויות בין מפגינים פלסטינים וכוחות משטרת ישראל שפרצו בעקבות התקרית בשכונת אל-עיסאווייה שבירושלים המזרחית. התנגשויות אלו התרחשו לאחר מספר שבועות שבהם שרר מתח בירושלים המזרחית, אשר החלו ב-2 באוגוסט, כאשר כוחות הביטחון הישראלים פינו בכוח תשע משפחות פלסטיניות מבתיהן בשכונת שיח ג'ראח וגרמו לעקירתם של 53 בני אדם ממקום מגוריהם. מספר שבועות קודם לכן, ב-23 באוגוסט, החל חודש הרמדאן וגישת הפלסטינים למסגד אל אקסא הוגבלה במידה רבה. בשבוע האחרון של הרמדאן (שהסתיים ב-19 בספטמבר) לא הורשו פלסטינים מכל חלקי הגדה המערבית (לא כולל ירושלים המזרחית) להיכנס לירושלים המזרחית במהלך ראש השנה היהודית.

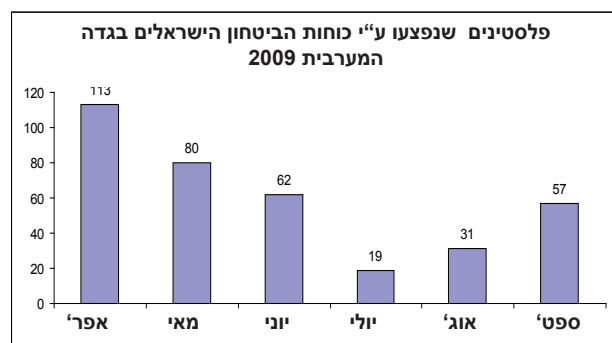
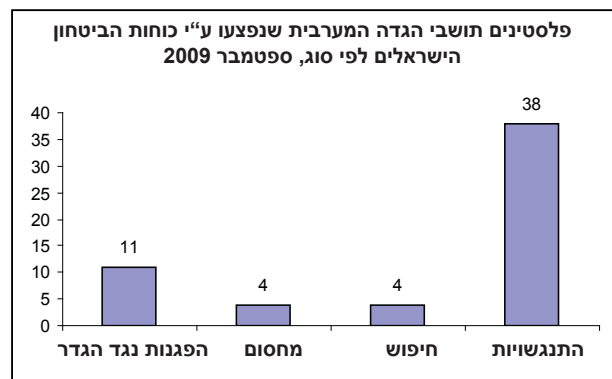
עליה במספר הנפגעים הפלסטינים מאלימות מתנחלים

במהלך ספטמבר, נמשכו אירועי האלימות מצד מתנחלים כלפי אזרחים פלסטינים ורכושם, עם עליה משמעותית במספר הנפגעים כתוצאה מכך. במהלך החודש, תיעד OCHA 27 תקריות מתנחלים, אשר במהלכן נפגעו פלסטינים ורכושם. נתון זה מייצג ירידה קלה ביחס לנתון המקביל (29) מחודש אוגוסט, והוא זהה לממוצע החודשי (27) של 2009.

אלימות מתנחלים גרמה לפציעתם של 21 פלסטינים במהלך ספטמבר, לעומת חמישה באוגוסט. מרבית מקרי הפציעה בספטמבר (15) התרחשו במהלך יום אחד, במסגרת מדיניות "תג המחיר" של המתנחלים, לפיה הם יוצאים למתקפות כנגד קהילות פלסטיניות בתגובה לניסיונות מצד רשויות ישראל לפרק מאחזים; ב-9 בספטמבר, תקפו 10 מתנחלים

ההתנגשויות בירושלים המזרחית הביאו לידי עליה חדה במספר הפצועים הפלסטינים והישראלים

במהלך התקופה שבין אפריל ואוגוסט 2009, נרשמה מגמה כללית של ירידה במספר הנפגעים המדווחים; במהלך החודשים יולי ואוגוסט נרשמו כמה מהנתונים הנמוכים ביותר בנוגע לפצועים פלסטינים בגדה המערבית מאז שמשד OCHA החל בתיעוד נתוני הנפגעים, באוגוסט 2005 (19 ו-31, בהתאמה). מגמה זו נעצרה בספטמבר, כאשר כוחות הביטחון הישראלים הרגו שני פלסטינים, ביניהם ילד אחד¹, ופצעו 57 נוספים, ביניהם חמישה ילדים; 18 חיילים ישראלים נפצעו במהלך התנגשויות עם מפגינים פלסטינים².

ב-22 בספטמבר, ירו כוחות הביטחון הישראלים בגבר פלסטיני תושב ירושלים המזרחית בתחנת דלק הסמוכה להתנחלות ביתר עילית (נפת בית לחם) והרגו אותו; נסיבות האירוע טרם התבררו ורשויות ישראל פתחו בחקירה. ב-30 בספטמבר, נהרג נער פלסטיני בן 17 מפגיעת ג'יפ צבאי בכפר יעבד (נפת ג'נין). מצה"ל נמסר שמדובר בתאונת דרכים שמקורה באיבוד שליטה על כלי הרכב.

כנגד פעילי שלום ישראלים, משטרת ישראל והמנהל האזרחי הישראלי.⁵

עיכוב בהתערבות הומניטרית עקב מחסור במים בנקודות המילוי

יישום התגובה המתואמת למחסור האזורי במים מטעם מספר סוכנויות סיוע הומניטרי של האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים, אשר החלה בחודש הקודם (אוגוסט), מתקדם בקצב איטי מהצפוי. הגורם העיקרי לכך הוא המחסור במים בנקודות המילוי. נכון להיום, לא הותקנה אף אחת מתשע נקודות המילוי הנוספות שאושרו ביולי 2009 ע"י ועדת המים הישראלית-פלסטינית המשותפת, אשר יכלו לסייע ביישום התכנית. כתוצאה מכך, היישום צפוי להסתיים עד אמצע חודש נובמבר, כמעט חודשיים לאחר תאריך היעד המקורי.

התגובה ההומניטרית מתמקדת בכ- 55,000 פלסטינים המתגוררים בקהילות כפריות פגיעות באזורים הדרומיים והמזרחיים של נפת חברון, ובחלקים שונים של בקעת הירדן. מוטבי התכנית זכאים לקבל 25 ליטרים של מי שתייה לאדם ליום, תשעה ליטרים של מים לכבשה ליום וכמות כוללת של קילוגרם אחד של מספוא לכל כבשה, למשך תקופה של חודשיים.

משבר המים המתמשך בגדה המערבית מסב פגיעה ישירה לכ- 350,000 פלסטינים, מרביתם תושבי חלקה הדרומי של הגדה המערבית, ביניהם כ- 230,000 בני אדם המתגוררים בקהילות שאינן מחוברות לרשת המים⁶. כפי שהודגם במהלך תכנית ההתערבות הנוכחית, התגובה ההומניטרית למחסור במים מוגבלת במידה רבה כתוצאה מכך שכמות המים המוקצית לפלסטינים תושבי הגדה המערבית אינה מספקת את הביקוש. העובדה שהיקף ההקצאה לא הוגדל במהלך השנים האחרונות מאלצת את מבצעי ההתערבות ההומניטרית לבצע חלוקה מחדש של המים הזמינים בין קהילות ואזורים שונים, במטרה לתת מענה לצרכים הדחופים ביותר. דרך פעולה זו גרמה ליצירת מתחים חדשים בין קהילות ופרטים. יתירה מכך, המחסור המתמשך במים הינו גורם מרכזי לתופעה הנפוצה של התחברות לרשת המים באופן בלתי חוקי ע"י חקלאים פלסטינים, אשר ממשיכה להתרחב.

תושבי ההתנחלות סוסיא קבוצת פלסטינים מהכפר הסמוך סוסיא (נפת חברון), בתגובה להריסת מאחז ששכן ממערב לכפר הפלסטיני ע"י כוחות הביטחון הישראליים. המתנחלים הקימו את המאחז מחדש עוד באותו הלילה.

במהלך תקריות אחרות שהסתיימו בפצועים, מתנחל ישראלי פתח באש לעבר פלסטינים בשכונת סילוואן שבירושלים המזרחית ופצע באורח קשה שניים, ביניהם נער בן 13. משטרת ישראל עצרה את החשוד במקום ופתחה בחקירת האירוע. בנוסף, קבוצת מתנחלים פתחה באש לעבר שני אחים פלסטינים שרעו את צאנם בקרבת ההתנחלות יצהר (נפת שכם), ופגעו בחזהו של אחד מהם. כמו כן במהלך החודש, מתנחלים ניסרו או עקרו יותר מ- 300 עצי פרי בבעלות פלסטינים, כולל עצי זית, ניסו להשתלט על בניין בירושלים העתיקה ויידו אבנים לעבר כלי רכב פלסטינים.

משרד OCHA תיעד תשע תקריות של יידוי אבנים ע"י פלסטינים, וכן שני אירועים של זריקת בקבוקי תבערה, לעבר כלי רכב הנושאים לוחית רישוי ישראלית בגדה המערבית. לא דווח על נפגעים; בשתי תקריות דווח על נזק לכלי הרכב.

מדיווחי התקשורת הישראלית במהלך החודש עולה כי צה"ל זיהה מגמת עליה במפלס אלימות המתנחלים והקים צוות אבטחה לתגובה מהירה שתפקידו למנוע "חיכוכים ואלימות בין מתנחלים, כוחות הביטחון ופלסטינים"³. במסגרת המעקב שהוא עורך אחר החקירות שמנהלת ישראל בתחום אלימות המתנחלים, דיווח ארגון זכויות האדם הישראלי "יש דין" על דפוס של כשל מצד רשויות ישראל בכל הנוגע להגשת כתבי אישום כנגד מתנחלים בגין תקיפת פלסטינים⁴.

היעדר אכיפת החוק מהווה מזה זמן רב מקור לדאגה בתחום ההגנה על אזרחים, בייחוד לנוכח מסיק הזיתים הצפוי להיפתח באוקטובר. אלימות המתנחלים מתגברת בדרך כלל במהלך המסיק, בעיקר באזורים הסמוכים להתנחלויות הישראליות בגדה המערבית. במהלך ספטמבר דיווחו כלי התקשורת הישראליים על הפצת מנשר בהתנחלויות, הקורא למתנחלים למנוע מהפלסטינים כניסה לאזורי ההתנחלויות במטרה לקטוף זיתים וכן לבצע מסיק מבעוד מועד, במטרה למנוע אפשרות זו מהפלסטינים. המנשר קרא גם לנקיטת פעולות

מאמצי ההתערבות ההומניטרית משובשים גם עקב הגבלות הגישה אל אזורים חקלאיים מסוימים ומתוכם, המוטלות ע"י רשויות ישראל. במהלך החודש הקודם, נמנעה חלוקת מים ומספוא בשלוש קהילות בדרום מזרח נפת חברון (חלאווה, מירקז וג'ינבה) כתוצאה ממכשולים שחסמו את הנתבי היחיד המאפשר גישה אליהן. עקב היעדר האספקה, עברו כשליש מתושבי אחת הקהילות (ג'ינבה) להתגורר בעיירה הסמוכה יאטה. במהלך ספטמבר הוסרו מכשולי הדרכים שמנעו את הגישה והתאפשרה חלוקת מים בשלוש הקהילות.

מסיק הזיתים וסוגיות גישה

מסיק הזיתים השנתי מתחיל בחודש אוקטובר 2009. סך כל השטחים החקלאיים בגדה המערבית וברצועת עזה משתרעים על כ- 1.9 מיליון דונמים, מתוכם כ- 881,000 דונמים של עצי זית, המהווים עד 25% מהתוצרת החקלאית. מגדלי הזיתים המסורתיים הינם עניים ברובם ונדחקים לשולי החברה הפלסטינית. הזיתים הם מקור הפרנסה העיקרי של כ-71,000 משפחות, המפוזרות על פני מספר נפות שונות בגדה המערבית וברצועת עזה (52 אחוזים מהמשפחות העוסקות בחקלאות). חשיבותו של ענף הזיתים בגדה המערבית וברצועת עזה גדלה מאז פריצת האינתיפאדה השנייה משום שזהו אחד ממקורות הפרנסה היציבים היחידים עבור אלפים מהמשפחות והקהילות החקלאיות הפגיעות ביותר. יחד עם זאת, השילוב של הגבלות התנועה והמכשולים המשבשים את הגישה לאדמות ולשווקים; הגדר המפרידה חקלאים רבים ממטעי הזיתים שלהם; סגירת מעברי רצועת עזה והתקפות מצד מתנחלים ישראלים כנגד חקלאים ועצי זית, מצמצם את היתרונות הכלכליים הטמונים בענף חיוני זה.

רוב יבול המסיק (עד 95 אחוזים) משמש להפקת שמן זית, והיתר משמש להחמצת זיתים. יבול הזיתים מתאפיין במחזור דו-שנתי הכולל תנודות חדות בכמות היבול בין עונות עוקבות: התוצרת השנתית הממוצעת של שמן זית יכולה להגיע ל-36,000 טונות בעונת שיא, לעומת 6,000 טונות בלבד בעונת שפל. שנת 2009 תהיה עונת שפל שבה היקף היבול נמוך בדרך כלל, והוא צפוי להגיע ל-10 אחוזים בלבד מזה של עונת השיא עקב תנאי מזג האוויר הקשים ששררו בחודשים הקודמים, במהלך תקופת הצמיחה. המסיק מתבצע באופן

ידני, מצריך עובדים רבים ומשתתפים בו גם בני המשפחה המורחבת – יותר ממחצית האוכלוסייה הפלסטינית צפויה להשתתף במסיק. בשנים האחרונות, הצטרפו אל חקלאי הגדה המערבית חברי קבוצות סולידריות ישראלים וזרים, במטרה להבטיח להם הגנה באזורי חיכוך וכדי להשלים את כוח העבודה באזורים שבהם גישת הפלסטינים מוגבלת ע"י הגדר.

בגדה המערבית, נקודות החיכוך העיקריות הן מטעי הזיתים הסמוכים להתנחלויות ולמאחזים, בהם נחשפו חקלאים פלסטינים שעבדו את אדמותיהם לתקירות של גניבת יבולים, עקירת עצים, התנכלות ותקיפה פיזית. לפי רשויות ישראל, כוחות צה"ל והמשטרה יפגינו נוכחות בנקודות חיכוך למשך תקופות של מספר ימים במטרה לספק לחקלאים הפלסטינים הגנה מפני התנכלויות המתנחלים וצה"ל הכריז שתוגבל גישת ישראל לאזורים מסוימים. כמו בשנים קודמות, ארגוני זכויות אדם וקבוצות סולידריות ישראליים התארגנו במטרה ללוות את חקלאי הגדה המערבית ולסייע בעבודת המסיק ב"מרחב התפר", אליו גישת הפלסטינים מוגבלת.

הגדר מהווה אף היא בעיה משמעותית. 85% מתוואי הגדר עוברים בתחומי הגדה המערבית והגדר קוטעת מאות דרכים ושבילים חקלאיים, ומפרידה את החקלאים הפלסטינים ומשפחותיהם ממטעי הזיתים שלהם. מאז אוקטובר 2003, נדרשים פלסטינים תושבי צפון הגדה המערבית להצטייד בהיתרי מבקר על מנת לגשת לאדמותיהם השוכנות באזור הסגור בין הגדר והקו הירוק ("מרחב התפר"). צה"ל התקין כ-60 שערים במטרה לאפשר לבעלי היתרים גישה לאדמות האזור הסגור והכריז כי יוקצו היתרים נוספים ויוארכו זמני פתיחת השערים במהלך עונת המסיק. יחד עם זאת, רוב שערי הגדר נותרים סגורים במהלך השנה, למעט בתקופת המסיק. כתוצאה מכך, לא ניתן לבצע פעילויות חיוניות כגון חרישה, גיזום, דישון עישוב והדברת מזיקים, והדבר פוגע בהיקף יבול הזיתים ובאיכותו. כמו כן, הגישה המוגבלת למים מונעת מחקלאים רבים את האפשרות לבצע השקיה חלקית בתקופות קריטיות, ומגבילה את יכולתם להגדיל את תפוקת העצים.

בינואר 2009, הורחב "מרחב התפר" לנפות רמאללה וחברון ולחלקים מנפות סלפית, בית לחם וירושלים. חקלאים המעוניינים לעבור דרך חלק

מהשערים החקלאיים באזורים אלו נדרשים כיום להיתר. כמה מהקהילות שהושפעו מכך מוחות על הדרישה החדשה והחקלאים לא פנו עד כה בבקשה להיתר מבקר. הדבר מעלה חששות בנוגע לאפשרות לקיים את המסיק באזורים הסגורים של נפות אלו.

ירידה במספר המכשולים הפיזיים; הגישה לאדמות ולמשאבים נותרה מוגבלת במידה רבה

במהלך החודש, הכריזו רשויות ישראל על הסרתם של 100 מכשולים פיזיים לא מאוישים בגדה המערבית. מתוך 100 המכשולים, 39 הופיעו במאגר הנתונים של OCHA (כמעט כולם ערימות עפר), הכולל את כל המכשולים הפיזיים בגדה המערבית המשפיעים באופן משמעותי על גישת הפלסטינים ותנועתם. על סמך קואורדינטות GPS שנמסרו מצה"ל ועבודת שטח של אנשי OCHA, ניתן לומר בוודאות שלמרות ש- 35 מכשולים מבין ה- 100 הוסרו, 22 מכשולים נותרו על תילם. לא עלה בידי OCHA לאתר את יתר 43 המכשולים המופיעים ברשימה, זאת מכיוון שבקואורדינטות שסופקו לא נמצא כל מכשול (ללא ראיות לקיומו או להסרתו של מכשול) או משום שהקואורדינטות ציינו מיקום שאינו בתחומי הגדה המערבית. במהלך עבודת השטח, זיהו אנשי OCHA את הסרתם של שישה מכשולים נוספים שלא נכללו ברשימה שנמסרה מצה"ל.

כמו כן במהלך החודש, רשויות ישראל הסירו את התשתית שנותרה במחסום עסירה אל-שמאליה, אשר שימש לשליטה באחד מנתיבי הגישה המרכזיים אל העיר שכם מכיוון צפון. מחסום זה היה אחד מארבעה מחסומים שחדלו להיות מאוישים דרך קבע ביוני 2009, אך התשתית שלהם נותרה בשטח⁷. למרות שההשפעה המיידית של הסרת התשתית הינה מוגבלת, היא מפחיתה את חוסר הוודאות הנובע מהאפשרות שצה"ל יחסום את הנתיב ללא כל הודעה מוקדמת, ולכן מדובר בצעד מבורך ומשמעותי.

ב- 2 בספטמבר, הסירו רשויות ישראל חלק מהתשתית של מחסום מעלה אדומים, אחד מארבעה מחסומים מאוישים השולטים בגישה אל בקעת הירדן, ומסרו שהמחסום יחדל להיות מאויש באופן קבוע. מדובר בהתפתחות משמעותית מכיוון שהדבר יאפשר לכלי רכב בעלי לוחית זיהוי

פלסטינית, השייכים לתושבים המתגוררים מחוץ לבקעת הירדן, להיכנס לאזור דרך מחסום זה ללא צורך בהיתר. יחד עם זאת, הקלה זו בוטלה במועד מאוחר יותר בחודש ספטמבר. נכון להיום, כל כלי הרכב נבדקים והדרישות להיתרים מצויות בתוקף. כתוצאה מכך, התנועה והגישה של רוב תושבי הגדה המערבית אל בקעת הירדן נותרו מוגבלות במידה רבה.

בסוף החודש ובעקבות התפתחויות אלו, היו 592 מכשולי תנועה בגדה המערבית (לא כולל שמונה מחסומים על הקו הירוק), לעומת 619 בסוף אוגוסט 2009. 592 המכשולים כוללים 69 מחסומים המאוישים בקביעות, 23 מחסומים חלקיים ו- 500 מכשולים לא מאוישים (ערימות עפר, שערי דרך, חסמי כביש, חומות עפר, חפירות וגידורי כביש).

מאז אפריל 2008, נקטו רשויות ישראל בסדרה של הקלות אשר הביאו לשיפור משמעותי ביכולת התנועה של הפלסטינים בין המרכזיים העירוניים הראשיים של הגדה המערבית, למעט ירושלים המזרחית. צעדים אלו לא הביאו לשיפור בתחום גישת הפלסטינים לאדמות ולמשאבים בגדה המערבית, אשר באזורים נרחבים משטחה ממשיכות להתקיים הגבלות על שימוש ופיתוח מצד הפלסטינים⁸. בנוסף, הקלות אלו התרחשו במקביל לתהליך של קיבוע בשטח של חלק מהמנגנונים המשמשים לשליטה בתנועת הפלסטינים ולהגבלתה. תהליך זה כולל, בין היתר, את הרחבתם של רשת הכבישים החלופית (כבישי "מרקם חיים") ושל מספר מחסומים מרכזיים המאוישים דרך קבע.

נמנעה הגישה לתפילות יום השישי בירושלים המזרחית מרוב הפלסטינים המוסלמים תושבי השטחים הכבושים

כמו בשנים קודמות, כל אוכלוסיית עזה, בנוסף ליותר מ- 40 אחוזים מתושביה הפלסטינים של הגדה המערבית, לא הורשו להיכנס לירושלים המזרחית במטרה לקחת חלק בתפילות יום השישי במהלך חודש הרמדאן (22 באוגוסט – 19 בספטמבר). גישתם של בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית הוגבלה ע"י רשויות ישראל לגברים מעל גיל 50 ולנשים מעל גיל 45, ולילדים וילדות מתחת לגיל 12, שהורשו להיכנס ללא היתר; גברים בין הגילאים 30 – 45 היו זכאים להגיש בקשה להיתר מיוחד. הגדר מגבילה במידה רבה את גישתם של נושאי

תעודות זהות של הגדה המערבית, המתאפשרת דרך ארבעה בלבד מבין 17 המחסומים הממוקמים לאורך הגדר (קלנדיה, גילה, מחנה הפליטים שועפט וא-זייתון). כמו כן, במהלך כל ימי השישי של החודש, התפרסו כוחות ישראליים והוצבו חסמי כבישים סביב העיר העתיקה.

ביום השישי הראשון של הרמדאן (28 באוגוסט) הגישה התאפשרה בצורה חלקה באופן יחסי, אולם המצב החמיר באורח משמעותי ונותר עגום עד לסוף החודש. הגישה הייתה בעייתית במיוחד עבור נשים וילדים שניסו לעבור במחסום קלנדיה, עקב היערכות לקויה לטיפול בכמות גדולה של בני אדם וצפיפות שנוצרה כתוצאה מכך⁹. על מנת להבטיח שהזכאים יוכלו לחצות את מחסום קלנדיה בצורה בטוחה ומכובדת, העביר משרד OCHA המלצות מעשיות למנהלת התיאום והקישור המחוזית (מת"ק), אף אחת מההמלצות לא יושמה.

במהלך ארבעת ימי השישי של הרמדאן, נפצעו לפחות 100 פלסטינים כתוצאה מצפיפות יתר בנקודות המעבר וקיבלו טיפול בשטח, ביניהם גבר פלסטיני שלקה בליבו בעת שחצה את המעבר ונפטר מספר ימים לאחר מכן. בנוסף, לפחות 40 אחרים, בעיקר נשים וילדים, הועברו לבתי חולים לקבלת טיפול רפואי. מרבית הפציעות התרחשו בימי השישי השני והשלישי של חודש הרמדאן.

במהלך ימי השישי הראשון, השני והשלישי, דיווחו רשויות ישראל כי 60,000, 130,000 ו-190,000 בני אדם חצו את המעברים, בהתאמה. למרות שטרם התקבלו נתונים רשמיים, משקיפים מדווחים שבמהלך יום השישי האחרון של הרמדאן ירד מספר הנכנסים, ביחס לשבוע הקודם, בעיקר עקב הטלת סגר למשך ראש השנה היהודית. לסיכום, הגישה לירושלים במהלך חודש הרמדאן השנה הייתה מאורגנת פחות ולכן התאפשר למספר קטן יותר של פלסטינים, בהשוואה לשנה שעברה, להגיע לתפילה במסגד אל אקסא.

עדכון בנושא הגישה לאדמות חקלאיות באזור בידו

כפי שדווח בגיליון המעקב ההומניטרי מהחודש הקודם, שלושה שערים השולטים בגישה אל האדמות החקלאיות של הכפרים בידו ובית עיסא, הממוקמות מעבר לגדר, נסגרו ב- 27 באוגוסט

בעקבות פיצוץ מטען חבלה בסמוך לאחד השערים. השערים נותרו סגורים עד ה- 23 בספטמבר, וכתוצאה מכך נגרם נזק משמעותי ליבול הענבים של החקלאים המקומיים. השערים נפתחו מחדש למשך ארבע שעות בשבוע למעבר בעלי אדמות ובני משפחותיהם שקיבלו אישור מטעם מנהלת התיאום והקישור המחוזית (מת"ק). במקום הונהגו נוהלי ביטחון חדשים, הכוללים שימוש בכלבים לבדיקת השערים.

לא בוצעו הריסות מבנים בירושלים המזרחית ואולם, נרשמו מספר התפתחויות C ובשטח משפטיות מדאיות

במהלך ספטמבר, בפעם הראשונה מאז שמשרד OCHA הקים את מאגר הנתונים בנושא הגנה על אזרחים באמצע 2005, לא נרשמו כל הריסות של מבנים בבעלות פלסטינית בירושלים המזרחית ובאזור C. עד כה ב- 2009, הרסו רשויות ישראל 223 מבנים בבעלות פלסטינית, ביניהם 92 בתי מגורים, בירושלים המזרחית ובאזור C¹⁰, והדבר גרם לעקירתם של 515 פלסטינים, ביניהם 262 ילדים, ממוקם מגוריהם.

במהלך ספטמבר, המשיכו להגיע אל OCHA דיווחים על צווי הפסקת עבודה והריסה המחולקים מטעם רשויות ישראל בגין היעדר אישורי בנייה. חולקו לפחות 18 צווים מסוגים אלו; שלושה בכפר אל ג'יפטליק (נפת יריחו), שניים בח'ירבת מאחול הסמוכה לאל חדידיה שבבקעת הירדן, שמונה בכפר עזון (נפת קלקיליה), ארבעה בכפר קיסאן (נפת בית לחם) וצו אחד בכפר אל מעשרה (נפת בית לחם).

במהלך החודש, התפתחויות משפטיות שמקורן בבית הדין הגבוה לצדק (בג"ץ) העלו חששות בנוגע להתגברות הלחץ לבצע הריסות מבנים באזור C. בתגובה לעתירה שהגישה עמותת מתנחלים ("רגבים"), הורה בג"ץ לרשויות ישראל לספק לו עדכון בתוך 45 ימים בנוגע לצעדים שנקטו כנגד עשרות מבנים פלסטיניים שנבנו ללא היתר בכפרים אל סאווייה ויאטמה (נפת שכם), בחלקים הממוקמים בתחומי אזור C. בנוסף, בספטמבר עתרה עמותת המתנחלים לבג"ץ פעם נוספת, בבקשה להרוס 257 מבנים השייכים לקהילה הבדואית השוכנת בקרבת התנחלות מעלה אדומים (נפת ירושלים), אשר נבנו ללא היתר. למרות שעתירות אלו עדיין ממתנות להכרעה, הן מהוות מקור לדאגה בקרב

הקהילות המושפעות, החוששות מהאפשרות של הריסת מבנים ועקירת תושבים.

באזור C, חילקו אנשי המנהל האזרחי הישראלי צווי הריסה כנגד אלפי מבנים בבעלות פלסטינית שנבנו ללא היתר. צווים אלו ניתנים להוצאה אל הפועל בכל רגע נתון. במסגרת מדיניות התכנון הנוכחית של המנהל האזרחי, אין לפלסטינים כל אפשרות לקבל אישור בנייה באזור C, והדבר מאלץ רבים לבנות באופן "בלתי חוקי" במטרה לספק מענה לצורכי הדיור ולהיחשף לסכנת הריסה ועקירה.

הושק מיזם חדש להענקת מלווים לנשים פליטות

בסוף ספטמבר, השיקה מחלקת המיקרו-מימון של סוכנות אונר"א מיזם חדש המיועד לספק מענה לצורכיהן של נשות עסקים העוסקות בפעילות כלכלית מתוך משק הבית ושל נשים הזקוקות לסיוע במימון הוצאות משק הבית. שני המלווים הראשונים, בסך 1200 דולר, חולקו בטולכרם בתחילת אוקטובר.

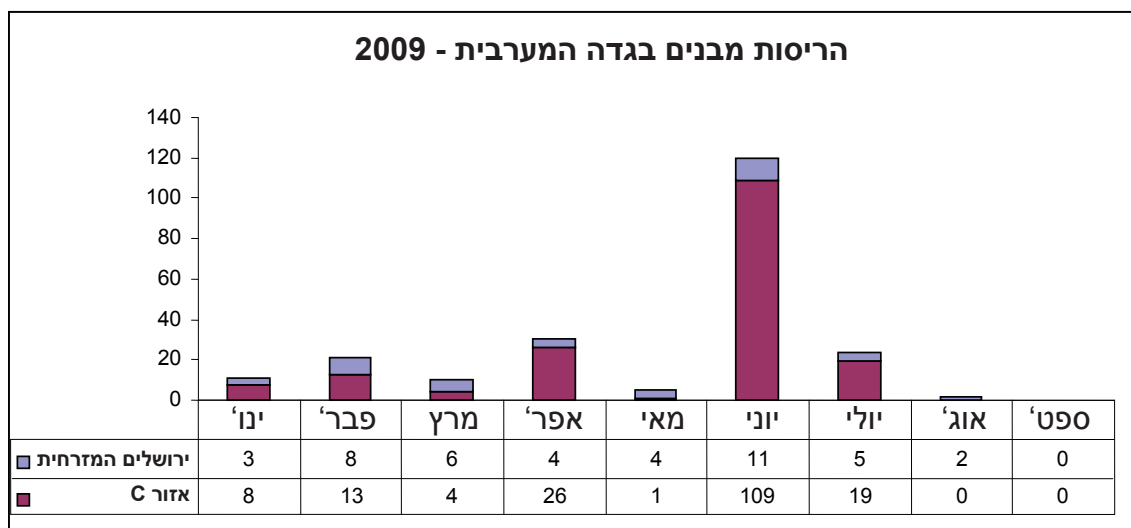
מחלקת המיקרו-מימון החלה את פעילותה בגדה המערבית ב-1996 והיא פועלת כיום דרך שבעה סניפים. יעדה המרכזי הינו לשפר את איכות החיים של פליטים עניים ושל פליטים העוסקים ביוזמות עסקיות בהיקף מצומצם, באמצעות הענקת חמישה מוצרי הלואה (הכוללים את המלווה לנשים, שהושק לאחרונה) המתמקדים בפיתוח עסקי, יצירת הכנסה ופיתוח נכסי משק הבית. נכון לספטמבר 2009, העניקה מחלקת המיקרו-מימון 7,677 הלואות בסך של כמעט שמונה מילון דולר.

בדומה לתכניות התערבות הומניטרית אחרות, גישה לא מוגבלת מהווה תנאי הכרחי לתפקוד מחלקה זו והפעילות העסקית של מוטביה. למרות שההקלות שרשויות ישראל נקטו במהלך החודשים האחרונים השפיעו לחיוב על פעילות המחלקה, חלק מההגבלות הנותרות ממשיכות לשבש את תפקודה; לדוגמה, בספטמבר דיווחה סוכנות אונר"א שעקב מגבלות תנועה סביב הכפר עזון, מחצית מהמיזמים הקטנים הפועלים בכפר והממומנים ע"י אונר"א נאלצו לסגור את שעריהם.

גישה הומניטרית בגדה המערבית

על אף שהגבלות גישה, בעיקר במחסומי הגדר, המשיכו לשבש את פעילות האו"ם בגדה המערבית, במהלך ספטמבר 2009 דיווחו עובדי האו"ם על ירידה בשיעור של 26 אחוזים במספר התקריות (50 לעומת 63). כתוצאה מכך, איבד האו"ם 430 שעות עבודה או 57 ימי עבודה – ירידה בשיעור של 29 אחוזים בהשוואה לחודש אוגוסט.

מרבית (64 אחוזים) עיכובי הגישה המדווחים של אנשי האו"ם נבעו מדרישת כוחות הביטחון הישראליים לערוך חיפוש בתוך כלי הרכב של האו"ם. למרות שאנשי כוחות הביטחון המאיישים את המחסומים מסתפקים פעמים רבות בבדיקה ויזואלית חיצונית, לעתים קרובות הם מתעקשים לערוך חיפוש פולשני בתוך כלי הרכב, אלא אם הוא מוביל אישיות דיפלומטית. לפי אמנת האו"ם בדבר זכויות יתר וחסינויות (1946), רכוש האו"ם ונכסיו הינם חסינים בפני חיפוש ועובדי האו"ם מונחים שלא לאשר חיפושים בכלי רכבם.

עשרה אחוזים מהעיכובים התרחשו כתוצאה מסגר כללי שהטילו הרשויות הישראליות במהלך חגי ישראל, 12 אחוזים כתוצאה מבעיות הקשורות

רצועת עזה

עליה משמעותית במספר הנפגעים הפלסטינים

במהלך ספטמבר, חלה עליה משמעותית במספר הנפגעים הפלסטינים ברצועת עזה בהשוואה לאוגוסט; במהלך החודש, הרגו כוחות הביטחון הישראליים שמונה פלסטינים, ביניהם נער אחד, ופצעו 18 נוספים, מתוכם שני ילדים, לעומת חמישה הרוגים ו-12 פצועים בחודש אוגוסט. שלושה מההרוגים ו-16 מהפצועים היו אזרחים לא חמושים. מאז תחילת הפסקות האש בסוף מבצע "עופרת יצוקה" ב-18 בינואר 2009, נהרגו 51 פלסטינים וישראלי אחד ו-115 פלסטינים ושבעה ישראלים נפצעו ברצועת עזה ובאזורה הדרומי של ישראל, כתוצאה מהסכסוך הישראלי-פלסטיני.

כוחות צה"ל המשיכו לאכוף הגבלות גישה לרצועה ברוחב 300 מטרים שלאורך גדר הגבול וירו לעתים קרובות לעבר פלסטינים שנכנסו לאזור זה או התקרבו אליו. ב-4 בספטמבר, ירו כוחות צה"ל והרגו נער פלסטיני בן 14 שצעד, בחברת משפחתו, לעבר אדמתו הממוקמת בשטח חקלאי המרוחק יותר מ-600 מטרים מגדר הגבול. חקירות מטעם שני ארגוני זכויות אדם הפועלים בעזה העלו כי, לפי עדויות, כוחות צה"ל פתחו באש לעבר המשפחה ללא כל אזהרה. בתקרית נוספת מה-24 באוגוסט, נער נוסף נהרג בידי כוחות צה"ל בסמוך לגדר הגבול בצפון עזה בעת שליקט פסולת ברזל. כמו כן במהלך ספטמבר, שני חקלאים נפצעו לאחר שכוחות צה"ל פתחו לעברם באש בזמן שעבדו את אדמתם בקרבת בית חנון, באזור הסמוך לגבול. חיל הים הישראלי המשיך למנוע גישת דייגים למרחק העולה על שלושה מיילים ימיים מהחוף וביצע ירי אזהרה בשבע תקריות שונות לפחות לעבר סירות דיג פלסטיניות, ואילץ אותן לשוב אל החוף.

חמישה מבין מקרי ההרג שנרשמו החודש ו-12 ממקרי הפציעה נגרמו במהלך תקריות שונות שכללו תקיפות מן האוויר. ב-25 בספטמבר, פגע חיל האוויר הישראלי במכונת של פעיל חמוש ממזרח לעיר עזה, בתקיפה נהרגו שלושה פעילים חמושים

להיתרים של עובדי או"ם מקומיים ו-14 אחוזים כתוצאה ממגוון של סיבות אחרות.

ואחד נפצע. זוהי התקיפה האווירית הראשונה של כלי רכב מאז סוף מבצע "עופרת יצוקה". לפי מקורות בצה"ל שצוטטו בתקשורת הישראלית, יעדי התקיפה היו בדרכם לשגר טיל לעבר ישראל. ב-30 בספטמבר, תקף חיל האוויר מנהרות בגבול רפיח-מצרים, בתקיפה נהרגו שני אזרחים פלסטינים ו-11 נפצעו בזמן שעבדו במנהרות.

הפלגים הפלסטיניים המשיכו לשגר מדי פעם טילים ופגזי מרגמה לעבר אזורה הדרומי של ישראל, כולל לעבר בסיסים צבאיים; לא דווח על נפגעים או נזק בצד הישראלי במהלך ספטמבר.

המצור על עזה: שפל חדש נרשם במספר המטענים שיובאו לרצועה

מאז יולי 2009, חלה ירידה בשיעור של כ-11%¹ במספר הממוצע של מטעני הסחורות (מטען = משאית עם נגרר אחד) שהורשו להיכנס לעזה מדי חודש, בהשוואה לממוצע החודשי של 2980 מטענים שנרשם בששת החודשים הראשונים של 2009. הדבר נובע בעיקר מהעובדה שמאז חודש יולי, צומצמו ימי הפתיחה של מעבר כרם שלום משישה לחמישה ימים בשבוע. בנוסף, הגידול בהיקף אספקת המוצרים דרך המנהרות, אשר הביא להפחתה משמעותית בביקוש למוצרים המגיעים דרך המעברים עם ישראל יכול אף הוא להוות גורם לכך.

כמו כן במהלך ספטמבר, המעברים נסגרו לרגל החגים המוסלמיים וחגי ישראל. סביר להניח שהשילוב של גורמים אלו תרם לצמצום היקף היבוא. ואכן, בספטמבר 2009 נרשם המספר הנמוך ביותר של מטענים שיובאו לרצועה מאז דצמבר 2008 – 2,173 מטעני סחורות, ביניהם 321 מטענים (15 אחוזים) המיועדים עבור ארגוני סיוע הומניטריים. כמות היבוא הייתה נמוכה ב-78 אחוזים ממספרם הממוצע של המטענים שנכנסו מדי חודש לרצועה במהלך חמשת החודשים הראשונים של 2007 (12,350), בתקופה שקדמה להשתלטות חמאס על עזה.

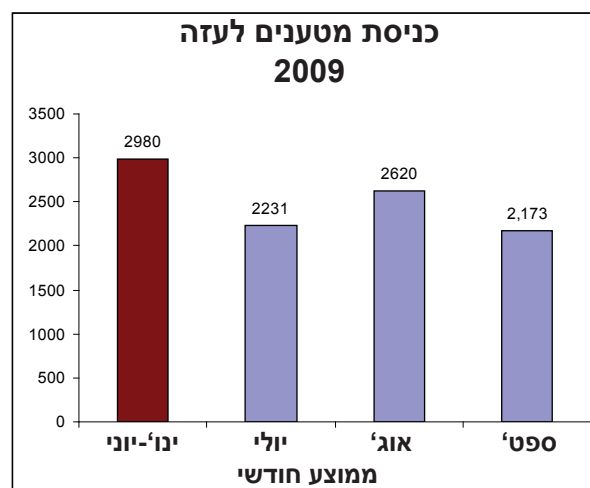
מצרים, דרכן מועברים מדי יום כמעט 100,000 ליטרים של סולר ו- 100,000 ליטרים של דלק. מהתאחדות בעלי תחנות הדלק (GSOA) נמסר שלמרות שרשויות ישראל הביעו נכונות לאפשר כניסה של כ- 75,000 ליטרים של דלק ו- 800,000 ליטרים של סולר מדי שבוע, החברות המקומיות לא הגישו הזמנות במהלך ספטמבר, משום שמחיר הדלק הישראלי עדיין גבוה יותר מפי שניים ממחיר הדלק המצרי (5.90 ₪ לליטר לעומת 2.70 ₪ לליטר).

כמות גז הבישול שכניסתה לרצועה הותרה במהלך החודש ירדה בשיעור של 26 אחוזים (2,554 טונות), בהשוואה לחודש הקודם (3,443 טונות). נתון זה הינו נמוך ב- 15 אחוזים מהממוצע החודשי שנרשם בין ינואר ויוני 2009. לפי GSOA, לא שרר מחסור משמעותי בגז בישול במהלך החודש.

במהלך ספטמבר, לא הותר כל יצוא מתוך רצועת עזה. משלוח הייצוא האחרון, שכלל 15 מטענים של פרחים, התבצע במהלך התקופה שבין 12 בפברואר ו- 27 באפריל 2009. לפי הסכם התנועה, והגישה שנערך בין הרשות הפלסטינית וישראל, מספר מטעני הייצוא היוצאים מדי יום אמור היה להגיע ל- 400 עד סוף 2006.

חשש בנושא מצב תשתיות המים והתברואה ומקורות המים

הקשיים בהוצאתם אל הפועל של מיזמים הומניטריים במגזר המים של עזה הודגשו ע"י מקסוול גיילארד, מתאם הסיוע ההומניטרי (HC) של האו"ם בשפ"כ, באירוע תקשורתי שיזם ארגון Advocacy Task Force (הפועל בתחום המים, התברואה וההיגיינה) ב- 3 בספטמבר בעזה. במהלך האירוע, אמר המתאם ההומניטרי כי "הידרדרותן והתמוטטותן של תשתיות המים והתברואה של עזה תורמות למצב החמור ממילא של פגיעה בכבוד האדם ברצועת עזה". יחד עם ההתאחדות הבינלאומית של סוכנויות פיתוח (AIDA), המתאם ההומניטרי ביטא את תמיכתו בקריאה בינלאומית הולכת וגוברת לאפשר לתושבי עזה להוציא אל הפועל מיזמים בתחום המים, אשר יאפשרו להם לתת מענה למספר סיכונים בריאותיים הנובעים ממצבו הנוכחי של מגזר זה.

בדומה לחודשים הקודמים, מוצרי מזון ייצגו את האחוז הגבוה ביותר מבין כלל המטענים – 83 אחוזים. יתר המטענים הכילו אספקת דלק, כולל גז בישול (שישה אחוזים), חומרי ניקוי והיגיינה (ארבעה אחוזים), חומרי גלם לחקלאות (שני אחוזים) ומוצרים אחרים (חמישה אחוזים). כמו כן, מסוע התבואה במעבר קרני ומסוף הדלקים בנחל עוז פעלו במשך פחות ימים במהלך ספטמבר, בהשוואה לחודש הקודם (במשך 7 ו- 11 ימים, בהתאמה, לעומת 9 ו- 15 ימים באוגוסט).

לעומת זאת, במהלך ספטמבר כ- 11.8 מיליון ליטרים של דלק תעשייתי (לא נכללים במניין המטענים) סופקו לתחנת הכוח של עזה (GPP) – עליה בשיעור של כ- 22 אחוזים ביחס לכמות שסופקה בחודש הקודם, והכמות הגדולה ביותר שנרשמה מאז ספטמבר 2008. כמות זו מייצגת 85 אחוזים מהכמות המשוערת הדרושה ל- GPP מדי חודש כדי לפעול בתפוקה מלאה. למרות שמדובר בעליה משמעותית, אין לפרש אותה כשינוי במדיניות ישראל. במקום זאת, סביר להניח שהעלייה בהיקף אספקת הדלק התעשייתי לרצועה נועדה לפצות על סגירת המעברים במהלך חגי ישראל בחודש אוקטובר.

ב- 24 בספטמבר, במסגרת ניסוי, הוזרם דלק דרך צינורות חדשים שהותקנו לאחרונה במעבר כרם שלום והועברו כמעט 90,000 ליטרים של דלק תעשייתי. סביר להניח שלאחר שהצינורות החדשים ייכנסו לפעילות במתכונת מלאה, ייסגרו הצינורות הפועלים כיום במסוף נחל עוז.

עזה ממשיכה להסתמך במידה רבה על דלק המגיע ממצרים דרך המנהרות העוברות תחת גבול רפיח-

ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים מתמודדים עם הגבלות ברצועת עזה

לפי ההתאחדות הבינלאומית של סוכנויות פיתוח (AIDA), ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים הפועלים בעזה נדרשים באופן קבוע ע"י הרשויות המקומיות לחשוף בפניהן את רשימות המוטבים והעובדים של הארגון וכן נתונים כספיים חסויים. בנוסף, הפרוטוקול והכללים בנוגע לייבוא מצרכים לרצועה משתנים ללא הרף, והדבר יוצר בעיות בתחום התפעולי.

למרות שדרישות אלו מתפרשות לעתים כלחץ ולכן כמקור לדאגה, נכון להיום, לפי AIDA, הן לא שיבשו את פעילות הארגונים; רשויות עזה לא סגרו ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים ואף לא אחד מעובדי הארגונים, מקומיים או זרים, הושפע מהדרישות. במקרים בודדים שבהם עובדים מקומיים של ארגון בינלאומי לא ממשלתי זומנו לחקירה, דווח על אווירה תרבותית במהלכה ועל שחרורם מיד עם סיומה.

מדיניות חדשה מונעת מארגוני זכויות אדם ישראלים להתערב לטובת פלסטינים

מאז ה-15 בספטמבר, מסרבת מינהלת הקישור האזרחי (CLA) של עזה לטפל או להשיב לפניות מצד ארגוני זכויות אדם ישראלים המייצגים תושבי עזה, בבקשות לקבלת היתר כניסה לישראל. במסגרת המדיניות החדשה, יש להגיש את כל הבקשות להיתרים, או ערעורים בעקבות דחיית בקשות, דרך הוועדה לעניינים אזרחיים של הרש"פ בלבד. לפי שלושה ארגוני זכויות אדם ישראלים שהיו מעורבים בסוג פעילות זה (גישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע; המוקד להגנת הפרט; רופאים לזכויות אדם – ישראל), המדיניות החדשה פוגעת בזכותם של תושבי עזה לייצוג בפני רשויות ישראל, הנהנות מסמכות בלעדית לקבל או לדחות את בקשותיהם להיתרים. ארגונים אלו דיווחו יחדיו כי במהלך השנה שעברה הם סיעו בהגשת בקשות ל-1,600 מתושבי עזה, ביניהם רבים שהיו זקוקים לגישה מיידית לשירותי רפואה בישראל. לדבריהם, מדיניות חדשה זו יוצרת סיכון שעשרות בני אדם בעלי צרכים הומניטריים דחופים יישארו ללא סיוע. השבוע, פנו הארגונים במכתב למשרד המשפטים הישראלי, בו הם דורשים לבטל את המדיניות החדשה. בכוונתם לעתור לבג"ץ במידה שדרישתם לא תיענה.

חשש כבד בנוגע למצבם של תשתיות המים והתברואה ושל מקורות המים בעזה הועלה גם בדוח חדש מטעם תכנית האו"ם להגנת הסביבה (UNEP), שכותרתו "הערכה סביבתית של רצועת עזה"²¹. במבוא לדוח, כתב אקים שניידר, מנכ"ל UNEP, כי "הממצא הדחוף והמאתגר ביותר [של הדוח] הוא מצבם של מי התהום, עליהם מסתמכים הפלסטינים - ובמידה רבה גם תושבי ישראל - לשתייה ולהשקיה". בנוסף לנזק שנגרם לאקוויפר כתוצאה משאיבת יתר במשך שנים ארוכות, הדוח מתייחס לנזקים הסביבתיים הנובעים ישירות ממצע "עופרת יצוקה", כגון נזקים משמעותיים שנגרמו לשטחים חקלאיים עקב זרימת שפכים, כתוצאה מפגיעה ישירה בדפנות אגם הניקוז של מפעל הטיפול במי שופכין בשייח' אג'לין.

תנועה מוגבלת אל ומהרצועה

תנועת הפלסטינים אל רצועת עזה ומתוכה דרך שני מעברי הגבול המרכזיים, ארז ורפיח, נותרה מוגבלת ומבוקרת ע"י כוחות הביטחון של ישראל ומצרים. במהלך ספטמבר, כ-11,000 בני אדם נכנסו אל הרצועה או יצאו מתחומיה דרך ארז (4,000) ורפיח (7,000).

מעבר ארז נותר סגור באופן כללי לתנועת פלסטינים, למעט מספר חריגים – בעיקר מקרים רפואיים והומניטריים שזכו לאישור מיוחד. במהלך ספטמבר, יצאו את הרצועה 386 חולים ו-359 מלווים דרך ארז לצורך קבלת טיפול רפואי מחוץ לעזה. בנוסף, כ-1,000 עובדי ארגוני סיוע הומניטרי נכנסו אל הרצועה ויצאו ממנה דרך מעבר ארז; 30% מתוכם היו עובדי או"ם.

מאז יוני 2007, פתחו רשויות מצרים את מעבר רפיח בין יומיים לארבעה ימים מדי חודש למעבר פלסטינים אל הרצועה ומתוכה. במהלך ספטמבר, חלה ירידה במספר האנשים שהורשו לעבור ברפיח בשיעור של 36% ביחס לחודש הקודם - 4,132 פלסטינים הורשו להיכנס למצרים ו-4,001 הורשו לשוב לעזה. בתקופה שקדמה ליוני 2007, חצו מדי יום את המעבר 650 בני אדם בממוצע לכל כיוון. זאת בהשוואה לממוצע יומי של 133 בני אדם בלבד שנכנסו ו-143 שיצאו את הרצועה דרך מעבר רפיח במהלך החודש. בנוסף, ממשרד הפנים של עזה נמסר שרק 320 מתוך 627 הסטודנטים הממתינים לצאת את עזה הורשו לעשות זאת. יתר 307 הסטודנטים יאלצו להמתין למועד הבא של פתיחת המעבר.

סיכום נתוני הגנה על ילדים בשפ"כ

ספטמבר 2009	אוגוסט 2009	
13	2	ילדים פלסטינים שנהרגו
0	0	ילדים ישראלים שנהרגו
8	6	ילדים פלסטינים שנפצעו
0	0	ילדים ישראלים שנפצעו
0	0	ילדים פלסטינים שנעקרו עקב הריסת בתים
326	367	ילדים פלסטינים בבתי כלא ישראליים

משלחת הבדיקה מטעם האו"ם בדבר הסכסוך בעזה

דוח משלחת הבדיקה מטעם האו"ם בדבר הסכסוך בעזה (דוח גולדסטון) הוגש למועצת זכויות האדם של האו"ם בישיבתה הקבועה ה-12, שנערכה בז'נבה ב-29 בספטמבר. הדוח, באורך 575 עמודים, הכיל מספר המלצות ספציפיות שהופנו, בין היתר, למועצת זכויות האדם, ישראל, ארגונים פלסטיניים חמושים והרשות הפלסטינית.

בדוח נאמר שמשלחת הבדיקה מצאה ראיות לכך שישראל הפרה את חוק זכויות האדם הבינלאומי (IHR) ואת המשפט ההומניטרי הבינלאומי (IHL) במהלך מבצע "עופרת יצוקה", לרבות פעולות המגיעות לכדי פשעי מלחמה. בנוסף, המשלחת מצאה ראיות למספר הפרות ברורות של חוק זכויות האדם הבינלאומי (IHR) והמשפט ההומניטרי הבינלאומי (IHL), אשר מקורן באמצעים שננקטו ברצועת עזה (כגון המצור) ובגדה המערבית (כגון הגבלות תנועה וגישה) עוד לפני תחילת מבצע "עופרת יצוקה". המשלחת גם גילתה שארגונים פלסטיניים חמושים ביצעו פשעי מלחמה ברצועת עזה. בין יתר המלצותיה, קראה המשלחת לפתיחה בחקירות עצמאיות ונטולות פניות של מעשי שני הצדדים.

עם זאת, ב-2 באוקטובר החליטה מועצת זכויות האדם של האו"ם לדחות את ההצבעה בנושא הדוח והמלצותיו לדיונה הבא, שיערך במרץ 2010. הדחייה זכתה לביקורת נרחבת, לרבות מארגונים אזרחיים הפועלים בשפ"כ, אשר טענה שהדחייה נובעת מלחץ פוליטי שהופעל על חברי המועצה, אשר הפגינו חוסר רצון להביא לדין את האחראים להפרות חמורות של החוק הבינלאומי. הארגונים

האזרחיים קראו לחברי מועצת זכויות האדם להפעיל לחץ על הרשויות הנוגעות בדבר לפתוח בחקירות עצמאיות ובלתי תלויות וקראו למועצה להעביר ללא עיכוב את הדוח לידי מזכ"ל האו"ם⁴¹. ב-16 באוקטובר, אימצה מועצת זכויות האדם החלטה המאשרת את הדוח והעבירה אותו לבחינת העצרת הכללית.

דוח גולדסטון שופך אור על פגיעותם של ילדים בשפ"כ

דוח גולדסטון מדגיש, בין היתר, את פגיעותם הרבה של ילדים פלסטינים בשטחים הכבושים.

כרבע מההרוגים במבצע "עופרת יצוקה" שנערך בעזה היו ילדים. צוות מעקב מס' 1612 בנושא הפרות חמורות כנגד ילדים דיווח שכ-350 ילדים פלסטינים נהרגו במהלך מבצע "עופרת יצוקה". בנוסף, ממשד הבריאות הפלסטיני בעזה נמסר שיותר מ-1,800 ילדים נפצעו, חלקם לצמיתות; לפי ארגון Handicap International, מחצית מהזקוקים לתותבות טרם קיבלו אותן. הילדים עדיין מצויים בסכנת מוות או פציעה כתוצאה מנפלי תחמושת וחומרי חבלה שנותרו בשטח לאחר הלחימה. יותר משמונה חודשים לאחר סיומו של מבצע "עופרת יצוקה", ארגונים העוסקים בהגנה על ילדים ממשיכים לראות בבירור את תוצאותיו בשטח: יותר מ-20,000 אזרחים מצויים עדיין במצב של עקירה ממקום מגוריהם; שגרת הלימודים משובשת משום ששני ספר ניזוקו ונהרסו, ולא ניתן לבצע בנייה מחדש ושיקום כתוצאה מאיסור הייבוא של חומרי בניין חיוניים במסגרת המצור המתמשך.

הדוח גם התייחס לעליה במספר הילדים תושבי הגדה המערבית שנעצרו ע"י רשויות ישראל במהלך המבצע בעזה או לאחריו. הושם דגש מיוחד על מצבם של ילדים המוחזקים בבתי כלא, והמשלחת הביעה חשש בנוגע לנוהג של מאסר ילדים; לתנאי חקירתם ומעצרם, לרבות דיווחים על עינויים ויחס לא הולם, מניעת קיום הליך שיפוטי ראוי; ודפוס של מעצר אשר "נראה כמיועד להפגין שליטה, להשפיל, להטיל מורא, למנוע פעילות פוליטית ולשרת אינטרסים פוליטיים"⁵¹.

(HRF) קרן לסיוע חרום הומניטרי

מתחילת ינואר ועד לסוף ספטמבר 2009, הוענק מימון בסך 5,277,703 דולר ל- 35 מיזמים בגדה המערבית ובעזה. מתוכם, הועברו 4,401,565 דולר עבור 28 מיזמים בעזה ו- 826,138 דולר עבור 7 מיזמים בגדה המערבית. המימון הוענק למגזרים השונים לפי החלוקה הבאה: 27% בריאות, 19% מזון, 13% מים, תברואה והיגיינה, 9% חקלאות, 9% מחסה, 8.5% פריטים שאינם מזון, 6% תמיכה פסיכו-סוציאלית, 4% הגנה ו- 4.5% למגזרים אחרים. המימון הוענק לארגונים ולסוכנויות לפי החלוקה הבאה (בקיורב): 43% לארגונים מקומיים לא ממשלתיים, 43% לארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים ו- 14% לסוכנויות האו"ם.

בספטמבר מומנו שני מיזמים בעלות כוללת של 186,404 דולר. המיזם הראשון, שיתבצע ע"י קבוצת Mine Action Group העוסקת בסילוק מוקשים, מיועד להפחית את הסיכון המיידני לחיי אדם ולפגיעות גפיים כתוצאה מנפלי תחמושת וחומרים מסוכנים אחרים, המאיים על האוכלוסייה האזרחית של עזה ועל צוותי ההצלה הפועלים ברצועה.

המיזם השני שזכה למימון קרן HRF יתבצע ע"י המרכז השוודי לשיתוף פעולה (Swedish Cooperative Center) באזורים הפגיעים ביותר של דרום נפת חברון. מיזם זה יסייע באספקת מי שתייה, בהפחתת עלויות המים ובצמצום הוצאותיהם של המוטבים העניים במשך חודשיים. המיזם מיועד לסייע לרווחתם של מוטבים מאזור הכפרים יאטה וסאמוע ולהציל משפחות אלו מגל הבצורת השורר כיום בשפ"כ באמצעות חלוקת מי שתייה מצילי חיים.

1. פלסטיני נוסף נהרג כתוצאה מפציעה שנגרמה ב- 26 באוגוסט.
2. מינואר 2005 עד יוני 2009, נפצעו בידי כוחות הביטחון הישראליים 98 פלסטינים בממוצע מדי חודש.
3. יעקב כץ, "יחידה צה"לית חדשה תיאבק במתנחלים הקיצוניים", ג'רוזלם פוסט, 24 בספטמבר 2009.
4. לדוגמה, המעקב שעורך ארגון זכויות האדם הישראלי "יש דין" אחר חקירות של תיקי תקיפה מצד מתנחלים, אשר נפתחו בעיקר ב- 2005 וב- 2006, העלה כי משטרת ישראל סגרה יותר מ- 90 אחוזים מהתיקים ללא הגשת כתב אישום. מראית חוק – אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית, יוני 2006.
5. רועי שרון, מסמך בהתנחלויות: "למנוע מערבים למסוק ביישובים", עיתון מעריב, 27 בספטמבר 2009, עמ' 6.
6. הבנק העולמי, "הערכת המגבלות על התפתחות משק המים הפלסטיני", אפריל 2009.
7. ראו OCHA, עדכון בנושא הגישה והתנועה בגדה המערבית, יוני 2009.
8. לדוגמה, 28 אחוזים משטח הגדה המערבית, בעיקר בבקעת הירדן, במזרח נפת בית לחם ובנפת חברון, הוכרזו ע"י רשויות ישראל "שטחי אש" או "שמורות טבע", שאליהם גישה הפלסטינים מוגבלת במידה רבה ושנאסר בהם כל שימוש או פיתוח מצד הפלסטינים.
9. לפרטים נוספים על המצב בקלנדיה במהלך חודש הרמדאן האחרון, ראו את גיליון המעקב ההומניטרי מחודש אוגוסט.
10. בגיליון המעקב ההומניטרי מחודש אוגוסט דווח בטעות על הריסת שני מאגרי מים בנויים-חלקית. במהלך חודש אוגוסט, לא בוצעו כל הריסות מבנים באזור C.
11. מספר המטענים הממוצע שנרשם בין יולי וספטמבר 2009 הוא 2341 מטענים בחודש.
12. הערכה סביבתית של רצועת עזה – בעקבות הסלמת מעשי האיבה בין דצמבר 2008 וינואר 2009, UNEP, 2009, ספטמבר 2009.
13. ילד פלסטיני נוסף נהרג מפגיעת רכב צבאי.
14. לתגובות הארגונים האזרחיים, ראו הודעה לתקשורת של ארגון אמנסטי, "על האו"ם ליישם מיד את המלצות דוח גולדסטון", 2 באוקטובר 2009; הצהרה מטעם ארגוני זכויות אדם לא ממשלתיים פלסטיניים, "עיכוב הצדק הוא מניעת הצדק", 3 באוקטובר 2009; וארגון Human Rights Watch, "או"ם: אין לאפשר לווסו של ארה"ב על גודלסטון למנוע עשיית צדק", 2 באוקטובר 2009.
15. פסקה 1535.

הנוסח המחייב הוא המקור בשפה האנגלית, לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_humanitarian_monitor_monthly_report_2009_09_15_english.pdf

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכנויות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזרית ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטרי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for

Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), Campaign for the Right to Enter, ACF-E, AAA, ACP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

*לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל לוי, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962